

Onder ôôns gezeed. De taal van de Bijbelgordel, Kees van Reenen en Klaas de Groot; uitg. De Banier; 152 blz.; € 14,95

Dialectspreker is niet dom

• **Katrien Ruitenburg**

Kees van Reenen schreef samen met neerlandicus Klaas de Groot het boekje "Onder ôôns gezeed. De taal van de Bijbelgordel". In kort bestek delen de auteurs feiten over taal en dialect, en het gebruik daarvan door reformatorische mensen in Nederland.

Op de tafel in Voorthuizen liggen een Russisch woordenboek en een Russische Bijbel. Kees van Reenen (1980) mag graag vreemde talen leren. Toen hij de Bijbel in het Noors uit had, begon hij Russisch te leren. Hij heeft zich verder bezighouden met het Nedersaksisch, Spaans, Hebreeuws, Indonesisch, Papiaments, Afrikaans en Fries. Maar nu gaat het over dialecten in Nederland.

Bent u zelf met een dialect opgegroeid?

„Mijn opa uit Zwarteboek en mijn oma uit Lunteren waren dialectsprekers. Van hen heb ik het West-Veluwe dialect geleerd. Ik woonde zelf in Veenendaal en op de basisschool spraken veel kinderen de streektaal. Het was fijn dat ik mee kon doen. Het Overbergs leek op de taal van mijn opa en oma. Als schoolkind viel me al wel op dat mijn oma anders praatte dan mijn opa. Opa zei "wulie", "hie" en "zie", en had een "riebewies" en oma zei "wij", "hij" en "zij" en had geen "rijbewies". Het dialect van Zwarteboek verschilt duidelijk van dat van Lunteren.

Op de middelbare school in Veenendaal was 'plat praten' niet gebruikelijk. Ik werd erop aangekeken en heb het afgeleerd. In een verwaterde vorm gebruik ik het dialect van mijn grootouders nog steeds. Ik spreek het met mijn oom bij wie ik één dag in de week in de tuin werk, en met andere plattelanders."

Wat doet u nog meer voor werk?

„Ik ben ecooloog zonder vast dienstverband. Voor opdrachtgevers inventariseer ik onder meer vegetatie en vleermuizen. Dat ik plat kan praten maakt het makkelijker om met boeren in gesprek te raken. Al vinden ze me vaak alsnog een rare snuiter als ze horen wat mijn ideeën over de landbouw zijn. En ik ben journalist voor onder meer het Reformatorisch Dagblad en de Barneveldse Krant, waarbij ik vooral over de natuur schrijf. Een taalrubriek ernaast zou ik leuk vinden."

U bent relatief jong voor een schrijver over dialect en de taal van de Bijbelgordel?

maar plat praten wordt vaak beschouwd als onbeschaafd.

„Mijn tante praat plat. Ze noemt de standaardtaal "netjes"; die taal gebruikt ze als ze met de dokter of de dominee praat. Dus ja, het klopt. Het zou niet nodig moeten zijn, want het is een misvatting dat dialectsprekers domme mensen zijn. Toch helpt het als hogeropgeleiden zich inzetten voor streektalen."

Wat voor zaken beïnvloeden de streektaal?

„Er komt veel op reformatorische christenen af. De invloed van internet is groot. Niet alleen kinderen zijn de hele dag met hun telefoon bezig. Daarnaast hamert de overheid op gelijkheid van bijvoorbeeld seksuele voorkeuren en op politiek correct taalgebruik. Als je mensen om je heen hebt die ook het gezag van de Bijbel aanvaarden, geeft dat steun. Ik heb respect voor mensen uit de gereformeerde gezindte die zich vanuit idealisme ergens buiten de Bijbelgordel vestigen. Maar hoe hou je het vol zonder gelijkgestemden, zonder Bijbelgetrouw onderwijs?"

Houden Bijbelgetrouwe christenen streektalen meer in ere dan andere mensen?

„In de vorige eeuw was dat zeker het geval. Bijbelgetrouwe christenen leefden vaak in een betrekkelijk isolement, waardoor zij minder vaak met het Standaardnederlands in aanraking kwamen. Dat is nu vrijwel niet meer het geval. Reformatorische christenen nemen zelfs het politiek correcte taalgebruik over dat steeds meer in zwang komt.

Ik stoor me eraan als mensen niet nadenken over hun taalgebruik. "Neger" wordt door steeds meer mensen afgekeurd, maar de vervangende benaming "zwarte" is volgens mij evengoed beledigend, vanwege de negatieve klank van het woord."

Wat heeft het onderzoek nog meer opgeleverd?

„Verhuizen naar een andere streek zorgt meestal voor het loslaten van het dialect. Hogeropgeleiden

Reformatorische christenen nemen het politiek correcte taalgebruik over dat steeds meer in zwang komt

Kees van Reenen

Kees van Reenen (1980) woont in Voorthuizen en is ecooloog en journalist. Als kind maakte hij een boekje over vogels op de boerderij van zijn grootouders. Als student schreef hij een handboek geneeskragtige planten. Later kwam er een experimenteel boek waarin taalspel een grote rol speelt: "Schaduw van de werkelijkheid". Zijn voorlaatste publicatie was "Evert en Betje. Kroniek van een boerenleven", over zijn opa en oma. Daarin besteedde hij ook al aandacht aan dialect. Recent verscheen "Onder ôôns gezeed". De belangstelling voor taal en het schrijven heeft Van Reenen gemeen met zijn vader, die voor de kerkredactie van het Reformatorisch Dagblad schrijft, en met zijn broer, die ook boeken publiceerde.

verkassen vaker dan lageropgeleiden, en de laatste blijven dus vaker hun streektaal bezigen. Maar het opleidingsniveau en het spreken van dialect houden geen rechtstreeks verband met elkaar. Ook interessant: bij het dialectspreekende deel van de gereformeerde gezindte is er nagenoeg geen behoefte aan een Bijbel in de streektaal. Daarvoor is de Bijbel voor hen te heilig en de status van dialect te laag, lijkt het."

Ziet u toekomst voor streektalen?

„Dialectloosheid verspreidt zich vanuit de Randstad als een olievlek naar het noorden, oosten en zuiden van Nederland. Als we niet afstappen van het idee dat dialectsprekers dom zijn, zie ik het somber in voor de toekomst. Het zal afhangen van de inspanningen van overheden en dialectorganisaties. Die moeten ouders bewegen dialect te spreken met hun kinderen. Thuis moet het beginnen, en vervolgens is het belangrijk dat leerkrachten er ook het belang van inzien. Te vaak worden leerlingen nog gedwongen om alleen Standaardnederlands te spreken. Terwijl het beheersen van een streektaal juist een voorsprong geeft. Je bent tweetalig en hebt daardoor meer inzicht in taal. Daarnaast is het belangrijk voor je identiteit om geworteld te zijn in je omgeving: de verhalen, de taal, het landschap. Onderdeel zijn van een gemeenschap is heel waardevol. Al tientallen jaren wordt er geroepen dat de dialecten over dertig jaar uitgestorven zullen zijn, maar ze zijn er nog steeds."

Uitgestorven zegt u, alsof het over een diersoort gaat...

„Er zijn veel overeenkomsten tussen taal en natuur. Dat is niet verwonderlijk, want ze hebben een gemeenschappelijke Bedenker. Wereldwijd worden (streek)talen bedreigd, net als de biodiversiteit. Die dreiging heeft in beide gevallen met globalisering te maken. In beide gevallen ligt de oplossing in het herontdekken van het lokale. Respect hebben voor wat kwetsbaar is, maakt een gemeenschap sterker."

Kees van Reenen: „Bij het dialectspreekende deel van de gereformeerde gezindte is er nagenoeg geen behoefte aan een Bijbel in de streektaal. Daarvoor is de Bijbel voor hen te heilig en de status van dialect te laag, lijkt het." beeld RD, Anton Dommerholt

Geurstoffen door de eeuwen heen

• **Janneke van Reenen-Hak**

Of het nu gaat om de zoete geur van een roos, een fris ruikende citroen of het bijna bedwelmende aroma van een stuk kaas, geur is niet te ontlopen. Verrassend belangrijk ook. Zonder geur zou er geen leven zijn. Planten lokken bestuivers met hun geur, dieren proberen de aandacht van soortgenoten te trekken, of er gaat juist een waarschuwend signaal van uit, licht de Finse socioloog Ari Turunen in "De atlas van geur" deze stelling toe.

"De atlas van geur" is veel meer dan een boek over stoffen die lekker ruiken. Niet alleen de manier waarop een geur tot stand komt, maar ook de geografische herkomst en de geschiedenis en cultuur eromheen komen aan bod. Turunen gaat rigoreus te werk. Alle bomen en planten die een relevante geur verspreiden, krijgen een paar pagina's toebedeeld. Dat levert niet alleen een stortvloed van –soms wel wat droge– feitjes op, maar ook prachtige verhalen. Zoals over de bijna blinde parfumeur Jean-Paul Guerlain, die in staat was om 3000 verschillende geuren te onderscheiden. De prachtig uitgevoerde atlas is voorzien van talloze tekeningen en schilderijen, die allemaal een link met de geschiedenis van de geur hebben. Hier zitten overigens ook wat weergaven van naakfiguren bij.

Bijzondere geuren zijn verkrijgbaar voor bijvoorbeeld prijzen. Dat producenten van goedkope parfums dan maar overgaan tot het gebruik van kunstmatige geurstoffen, daar kan Turunen goed mee leven. „Als dat niet mogelijk zou zijn, zou een groot deel van de mensheid stinken."

De atlas van geur, Ari Turunen; uitg. Het Spectrum; 286 blz.; € 34,95

Het bijzondere zien in het alledaagse

• **Anne-Minke Hakvoort**

Janneke Huisman schrijft al meer dan tien jaar over haar persoonlijk leven, haar gezin en over allerlei ontmoetingen op de plekken waar ze gewoond heeft: in Engeland, Canada, Kroatië en Nederland. „Rond een keukentafel voelt ze zich het meest thuis, op zoek naar Gods vingerafdruk in verhalen van mensen", zo is te lezen op haar website. Een deel van deze verhalen heeft ze opgetekend in haar boekje "De wereld rond mijn tafel". In deze heruitgave is een vierde deel toegevoegd, wat het tot een mooi afgerond geheel maakt.

Huisman schrijft heel open en toegankelijk; ze ziet in het alledaagse om haar heen vaak het bijzondere van God. De verhuizing naar Kroatië voor de Roma Bible Union laat zien waar het in haar leven om draait. Ben ik beschikbaar voor God om Hem te dienen? Om te zorgen dat ook de Roma de Bijbel in hun eigen taal ter beschikking krijgen? En wat mag het dan kosten? Makkelijk is emigreren nooit, geeft Huisman aan, maar er ontstaan ook diepe banden van vriendschap en verwantschap met mensen met wie je het niet zou verwachten.

Deze ontmoetingen vormen een ketting van verhalen, met in het midden een klein, geïllustreerd verhaal van Huismans zoon Laurens.

Het laatste deeltje, waarin Huisman haar terugkomst in Nederland weergeeft en vertelt over haar bezigheden nu, gaat over thuiskomen. Ze geeft stilteportraits en verzorgt workshops over contemplatief schrijven. Meer informatie is te vinden op jannekeonderweg.nl.

De wereld rond mijn tafel, Janneke Huisman; uitg. in eigen beheer; 128 blz.; € 12,50

